

TEORETICKO-METODOLOGICKÝ POHĽAD NA BEZPEČNOSŤ

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL VIEW OF SECURITY

Radoslav IVANČÍK¹

SUMMARY:

The word of security is one the basic words which we use during the entire our life. Although it is a simple word, it has several various meanings, or dimensions, and permanently gains new, and simultaneously, it is possible to classify it into several areas. As an approach or view of politicians, political scientists, security experts, or other specialists is many times very different, a development of security agenda is still in progress, and it causes that the unity of theoretic schools, definitions and conceptual approaches is more wish than reality. The irony is that this situation stimulates research and development of security methodology.

KEYWORDS: security, society, environment, levels, sectors.

ÚVOD

Bezpečnosť predstavuje jeden z tých základných pojmov, s ktorými sa stretávame celý život. Postupný rozvoj ľudských vedomostí a vedecko-technický pokrok odhaľujú človeku nové dimenzie, ale na druhej strane spätne vyvolávajú celý rad nebezpečenstiev, rizík a ohrození jeho samotnej existencie. Aj preto sa pojem bezpečnosť stáva čoraz frekvencovanejším a významnejším [1]. V podstate je možné skonštatovať, že ľudstvo sa s pojmom bezpečnosť stretáva počas celej doby svojej existencie.

Spočiatku ľudia vnímali hlavne dva aspekty bezpečnosti. Prvý vnímali ako ochranu pred nebezpečenstvami prírodnej povahy, ktoré reprezentovali prírodné živly, divá zver a pod., pričom tento faktor brali ako niečo prirodzené, čo patrí k ich svetu. Druhý aspekt bezpečnosti bol spojený s javmi a hrozbami sociálnej povahy, ktorým bol prikladaný väčší význam [2].

Nie je to tak dávno, čo bola bezpečnosť spájaná najmä so životom bez vojen. Hrôzy vojny totiž tak často v ľudskej histórii vstupovali do životov ľudí, prinášali strach a obeť, spôsobovali utrpenie, hlad, choroby a eidémie, že úsilie zamerané na zabezpečenie

mieru bolo spájané najmä so zaistením bezpečnosti. Taktiež v čase bipolárneho rozdelenia sveta a hrozby novej apokalypsy následkom raketovo-jadrovej vojny medzi dvomi antagonistickými zoskupeniami bola otázka bezpečnosti spájaná prevažne so snahou zabrániť prepuknutiu vojenského konfliktu medzi dvomi vtedajšími supervelmocami a ich spojkami.

Po uvoľnení napätia v medzinárodných vzťahoch po skončení studenej vojny však v súčasnosti pod vplyvom prehĺbajúcej sa globalizácie a nedostatočného riešenia globálnych problémov ľudstva opäť dochádza ku kontinuálnemu zhoršovaniu bezpečnostného prostredia. Globalizácia totiž predstavuje rozpínanie a prehĺbovanie ekonomických, sociálnych a politických aktivít naprieč hranicami jednotlivých štátov, nárast intenzity vzájomnej prepojenosti jednotlivých aktérov tohto procesu a zároveň i zrýchľovanie spolupráce a súčinnosti na nadnárodnej úrovni [3]. Takáto intenzívna internacionalizácia spolu s oslabovaním časových a priestorových bariér prinášajú so sebou okrem mnohých pozitív aj mnohé negatíva prejavujúce sa v nových asymetrických bezpečnostných hrozbách, napríklad v medzinárodnom terorizme, cezhraničnom organizovanom zločine, nelegálnej migrácii, kybernetických útokoch na verejné a súkromné počítačové siete,

¹ plk. Ing. Radoslav IVANČÍK, Odbor rozpočtu a financovania (J-8) Generálneho štábu Ozbrojených síl SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: radoslav.ivancik@gmail.com

aktivitách cudzích spravodajských služieb, či dokonca v možnosti použitia zbraní hromadného ničenia [4].

Bezpečnosť sa preto dnes už nespája len s vojenskými, ale stále viac i s nevojenskými ohrozeniami. Okrem toho bezpečnosť nadobúda stále viac aj sociálny rozmer a tak je v súvislosti so zaručovaním bezpečnosti nutné riešiť i problémy nezamestnanosti, chudoby, masovej nelegálnej migrácie, či preľudnenosti v určitých aglomeráciách. V súčasnosti trápia ľudstvo viac než možný globálny konflikt také riziká a ohrozenia, ako sú nestabilné politické režimy, nestabilné a nezabezpečené hranice umožňujúce nielen nelegálnu migráciu, ale aj pašovanie zbraní, drog a rôznych tovarov, etnické a náboženské konflikty, nedostatok zdrojov a kriminalita [2]. Bokom nie je možné ponechať ani riešenie problémov devastácie životného prostredia, vyčerpania zdrojov, priemyselných a prírodných katastrof a pod.

V súčasnom svete je zároveň stále ťažšie stanoviť hranicu medzi vonkajšou a vnútornou bezpečnosťou, pretože odstránenie administratívnych a politických bariér medzi štátmi umožnilo nielen voľný pohyb osôb, peňazí a tovarov, ale nanešťastie aj zlepšenie podmienok pre nelegálne aktivity teroristických skupín alebo skupín organizovaného zločinu. A keďže ani prírodné katastrofy, priemyselné havárie alebo nákazlivé choroby nerešpektujú hranice štátov, z dôvodu prehľbujúcej sa globalizácie nie je žiadna krajina izolovaná od negatívnych javov, i keď ich zdroje sa nachádzajú vo veľmi veľkej vzdialenosti [2].

Preto má požadovaná miera bezpečnosti spoločnosti, okrem stabilných medzinárodných vzťahov, základ aj v trvalo udržateľnom rozvoji spoločnosti, ktorý si vyžaduje komplexné a systémové chápanie a skúmanie všetkých súčastí spoločenského, politického, hospodárskeho, prírodného, technického a technologického prostredia [1]. A to je tiež jeden z dôvodov prečo pri definovaní pojmu bezpečnosť neexistuje zhoda v názore alebo výklade tohto pojmu [5]. Problematika bezpečnosti je totiž nesmierne široká.

A aj preto je pojem bezpečnosť výrazne polysémický. Neustále získava nové významy a možno ho priradiť k akémukoľvek kontextu. Delí sa na viacero sektorov, pritom pokračuje rozvoj bezpečnostnej agendy, čo spôsobuje, že jednota teoretických škôl, definícií a pojmového aparátu je skôr želaním ako skutočnosťou. Paradoxne však tento stav

stimuluje rozvoj výskumu a metodologického aparátu [6].

1. TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ SKÚMANIA BEZPEČNOSTI

Vývoj názorov na bezpečnosť prešiel pomerne bohatým historickým vývinom. Samotný pojem bezpečnosť je námetom stoviek publikácií, kníh, učebníc alebo monografií, tisícok vedeckých a odborných štúdií, článkov alebo príspevkov z rôznych konferencií a obrovského množstva ďalších prác a komentárov publikovaných alebo prezentovaných po celom svete. Ich autori v nich prinášajú celý rad rôznych názorov a pohľadov na bezpečnosť.

Dynamický vývoj ľudskej spoločnosti v posledných rokoch prináša okrem iného aj dynamické zmeny vo vývoji bezpečnostného prostredia a bezpečnostnej situácie, čo prináša nielen celý rad nových asymetrických bezpečnostných hrozieb a nutných bezpečnostných opatrení na ich elimináciu, ale zároveň mení aj spôsob akým politici, politológovia, vedci, vojaci, bezpečnostní a ďalší experti o bezpečnosti premýšľajú a z akého uhla pohľadu sa na ňu dívajú. Vzhľadom na skutočnosť, že neexistuje žiadny záväzný výklad ani definícia bezpečnosti, prístupov k jej skúmaniu je veľa, pričom každý z nich kladie dôraz na iné aspekty.

Vzhľadom na uhol pohľadu, niektorí autori sa vo svojich názoroch a pohľadoch na bezpečnosť zhodujú viac, iní menej, a niektorí len veľmi málo, alebo dokonca vôbec. Zhoda medzi jednotlivými autormi panuje snáď len v tom, že bezpečnosť predstavuje ťažko uchopiteľný pojem. Preto exaktne určiť, čo tento pojem znamená, prípadne mu priradiť nejaké jednoznačné číselné hodnoty, je na rozdiel od množstva veličín známych z prírodných vied v podstate nemožné [7]. Zhodnúť sa je možné aj v tom, že bezpečnosť predstavuje jednu z najvyšších hodnôt, ktorá je predpokladom rozvoja a zárukou slobody ľudskej spoločnosti. Zároveň bezpečnosť predstavuje jednu zo základných ľudských potrieb, ktorú treba neustále rozvíjať, chrániť a uspokojovať [2].

2. POJEM BEZPEČNOSŤ A JEHO ZÁKLADNÉ VÝZNAMY

Slovo bezpečnosť je bežnou súčasťou každého jazyka, a tak nie je potrebné príliš špekulovať nad jeho obsahom, pretože každý jedinec má všeobecnú a približne zhodnú predstavu o tom, čo toto slovo znamená.

Z hľadiska odborného kontextu sa však slovo bezpečnosť aj napriek veľkému rozsahu odbornej literatúry používa mnohokrát intuitívne, čo spôsobuje, že diskusia často trpí značnou neurčitou [8].

Zdrojom nejasností môže byť najmä zámena dvoch základných významov bezpečnosti, a preto je vhodné rozlišovať, či ide o bezpečnosť ako všeobecný atribút, znak, kritérium alebo vlastnosť, ktorá môže nadobúdať hodnoty od nuly smerom k úplnosti. V tom prípade môže byť bezpečnosť ako všeobecný atribút pripísaná k čomukoľvek, napríklad ku vzdialenosti (bezpečná vzdialenosť), zdroju informácií (bezpečný zdroj informácií), alebo dodávkam surovín (bezpečné dodávky surovín), atď.

V druhom základnom význame sa bezpečnosť chápe ako funkčná sféra, oblasť činnosti alebo dokonca priamo ako politika. Tento význam je oveľa viac dynamický, zahŕňa procesy zaisťovania bezpečnosti a vzťahuje sa k vedomej a riadenej činnosti konkrétnych subjektov a inštitúcií alebo skupín, organizácií, štátov alebo koalícií [8].

Pojem bezpečnosť býva automaticky spájaný s výrazmi ako hrozba, riziko a nebezpečenstvo, a v poslednej dobe čoraz častejšie aj s pojmom výzva [1], čo zodpovedá poňatiu bezpečnosti ako všeobecného atribútu. Pokiaľ však ide o bezpečnosť ako funkčnú sféru, jednoduchá logika vyplývajúca zo spojenia „kde je hrozba, tam ide o bezpečnosť“ už nestačí, pretože hrozby a riziká sú súčasťou každého jednanja.

Pojem bezpečnosť sa okrem rôznych kníh, učebníc, článkov, príspevkov alebo komentárov objavuje aj v rôznych všeobecných alebo odborných lexikónoch a výkladových alebo náučných slovníkoch, kde sa zväčša charakterizuje ako stav, pocit istoty, stabilita, poriadok, spoľahlivosť a hlavne existencia subjektu bez hrozieb. Napríklad Výkladový slovník bezpečnosti definuje pojem bezpečnosť ako „stav zložitého systému, v ktorom pôsobenie vonkajších a vnútorných faktorov nespôsobuje zhoršenie alebo narušenie jeho správneho fungovania a progresívneho rozvoja. Oxfordský výkladový slovník zasa definuje bezpečnosť ako stav, kedy daný subjekt nie je zaťažovaný ani nebezpečenstvom, ani strachom a je zabezpečený proti prípadnému útoku.

3. POZITÍVNE A NEGATÍVNE VYMEDZENIE BEZPEČNOSTI

Najjednoduchšia definícia bezpečnosti hovorí, že bezpečnosť je protikladom nebezpečenstva. Všeobecne je bezpečnosť definovaná dvomi základnými spôsobmi – pozitívnym a negatívnym. Pozitívne vymedzenie bezpečnosti sa vždy viaže na určitý predmet, vec, človeka, obec, štát alebo bezpečnostné spoločenstvo, a tiež k vyznávaným a zdieľaným hodnotám. Bezpečný je ten subjekt, ktorý má zaistené svoje prežitie a má možnosti na svoj ďalší rozvoj. Nachádza sa mimo dosahu priamych a naliehavých hrozieb alebo je pred nimi spoľahlivo chránený. Zvíra alebo akýkoľvek živočíšny druh je v bezpečí vtedy, ak sa v jeho teritóriu nenachádza žiadny jeho prirodzený nepriateľ. Životné prostredie je zasa bezpečné vtedy, keď naň nepriaznivo nepôsobia priemyselné aktivity ľudí [3].

Negatívne vymedzenie bezpečnosti vychádza z neprítomnosti hrozby a preto sa bezpečnosť vysvetľuje ako opak stavu ohrozenia vyplývajúceho zo vzájomnej interakcie jednotlivých aktérov, ktorí majú rozdielne záujmy a preferencie, a sú odhodlaní k ich dosiahnutiu použiť aj silu, či už vojenskú, politickú alebo hospodársku. Podľa negatívneho vymedzenia bezpečnosti štát je bezpečný vtedy, ak nie je vystavený žiadnej priamej a naliehavej hrozbe, a nie sú spochybňované ani myšlienky, na základe ktorých je založený a budovaný [9].

Príkladom negatívneho vymedzenia bezpečnosti môže byť neexistencia hrozieb vyplývajúcich z použitia zbraní hromadného ničenia v krajinách strednej Európy. Naopak v iných štátoch môže byť použitie zbraní hromadného ničenia považované za bezpečnostnú hrozbu, kedy je už nutný zásah medzinárodného spoločenstva alebo zásah daného štátu na elimináciu tejto hrozby, čo predstavuje pozitívne vymedzenie bezpečnosti [10]. Otázka vymedzenia limitov pozitívnej a negatívnej bezpečnosti sa v poslednej dobe dostáva čoraz viac do popredia záujmu teoretikov.

4. PRÍSTUPY K BEZPEČNOSTI

Z hľadiska analýzy prístupov k bezpečnosti v jednotlivých krajinách vyplýva, že v anglosaských krajinách, predovšetkým v Spojených štátoch amerických, sa bezpečnosť považuje za odraz spoľahlivej obrany tradičných hodnôt spoločnosti, právneho štátu, obhajoby a presadzovania životných

a strategických záujmov štátu. Predstavuje stav zabezpečenia prežitia štátu, občanov, ich nezávislosti a trvalého rozvoja. Základnou charakteristikou bezpečnosti je zaistenie životných záujmov občanov a štátu pred vonkajším a vnútorným ohrozením, pričom tieto ohrozenia môžu byť skutočné, predpokladané a potenciálne [11].

Nemecké chápanie bezpečnosti dôraz na zabezpečenie hodnôt proti vonkajšiemu a vnútornému ohrozeniu. Bezpečnosť, vonkajšia i vnútorná, sa člení na politickú, hospodársku a vojenskú. Chápe sa ako stav zabezpečenia územia, celistvosti a nedotknuteľnosti štátu a jeho politickej zvrchovanosti. To sú zároveň základné predpoklady životaschopnosti štátu a jeho občanov [11].

Francúzske chápanie bezpečnosti zasa vychádza z definície stavu pokoja, v ktorom nehrozí subjektu žiadne nebezpečenstvo. Dosiahnutie tohto stavu je závislé od komplexu opatrení, postupov a prostriedkov vytvorených a určených na ochranu ľudských životov a majetku. Bezpečnosť v tomto ponímaní predstavuje stav, ktorý závisí predovšetkým od vonkajších vplyvov a politiky štátu [11].

Slovenské chápanie bezpečnosti je definované v Bezpečnostnej stratégii Slovenskej republiky z roku 2001, ktorá hovorí: „Slovenská republika vníma svoju bezpečnosť ako stav, v ktorom je zachovávaná vnútorná bezpečnosť a poriadok, suverenita a integrita, demokratické základy štátu, a v ktorom je chránené životné prostredie“. Nová Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky z roku 2005 bezpečnosť nedefinuje a pojem bezpečnosť štátu alebo občana používa bez toho, aby obsah tohto pojmu bližšie vymedzovala. Ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu definuje bezpečnosť ako „stav, v ktorom je zachovávaný mier a bezpečnosť štátu, jeho demokratický poriadok a zvrchovanosť, územná celistvosť a nedotknuteľnosť hraníc štátu, základné práva a slobody, a v ktorom sú chránené životy a zdravie osôb, majetok a životné prostredie.

České chápanie bezpečnosti je definované v Českej bezpečnostnej terminológii, podľa ktorej „bezpečnosť je stav, kedy sú na najnižšiu možnú mieru eliminované hrozby pre objekt s jeho záujmami a tento objekt je k eliminácii aktuálnych i potenciálnych hrozieb efektívne vybavený a ochotný pri nej spolupracovať. Táto definícia obsahuje pozitívne i negatívne vymedzenie, pretože

chápe bezpečnosť nielen ako objektívny stav, či vlastnosť subjektu a prostredia, ale tiež ako funkčnú sféru špecifických činností a procesov.

Vzhľadom k tomu, že vymedzenie pojmu bezpečnosť je úzko späté s problematikou národnej a medzinárodnej bezpečnosti, z tohto pohľadu je potrebné uviesť, že prívlastok národný je v rámci anglosaského prístupu k bezpečnosti s najväčšou pravdepodobnosťou spájaný nie s etnickým, ale národno-politickým vymedzením bezpečnosti, a preto z hľadiska používania prívlastkov – národná bezpečnosť alebo štátna bezpečnosť, sa tieto prívlastky môžu považovať za synonymické [12].

5. ÚROVNE BEZPEČNOSTI

Okrem vyššie uvedených vymedzení alebo chápaní je možné sa na bezpečnosť pozeráť prostredníctvom dvoch uhlov, širšieho a užšieho. Pri užšom vymedzení pojmu bezpečnosť jednotliví autori vychádzajú najmä z vojensko-politického poňatia bezpečnosti, kedy sa hlavný objekt výskumu sústreďujú na štát ako hlavného aktéra. To znamená, že šírka vymedzenia je užšia a je len jeden hlavný aktér.

Pri širšom poňatí bezpečnosti jednotliví autori zameriavajú svoju pozornosť i na ostatné oblasti spoločenského života ako sú ekonomické, politické, environmentálne, sociálne,² energetické, či informačné oblasti.

Bezpečnosť je zároveň vnímaná nielen z jedného hľadiska – z hľadiska štátu, ale z viacerých základných hľadísk, ako:

- bezpečnosť individuálna – vnímaná na úrovni jednotlivcov (jednotlivých osôb), nie skupín alebo obyvateľstva,
- bezpečnosť vnútroštátnych skupín – vnímaná na úrovni organizovaných skupín v rámci spoločnosti, záujmových skupín alebo politických strán,
- bezpečnosť štátu – vnímaná tradične na úrovni štátov ako subjektov medzinárodného práva,
- bezpečnosť regionálnych zoskupení – vnímaná na úrovni rôznych regionálnych

² V anglosaskej literatúre sa v tejto súvislosti používa pojem societal security. Jeho vhodný ekvivalent v slovenčine je len ťažko nájsť, a tak sa okrem iných používajú výrazy ako spoločenská bezpečnosť, societálna bezpečnosť, sociálna bezpečnosť a pod. Tieto výrazy však majú v slovenčine väčší záber. Výraz „societa“ je v slovenskom jazyku používaný na označenie určitej časti spoločnosti, a preto viacerí autori používajú výraz societálna bezpečnosť alebo societálny sektor bezpečnosti.

zoskupení ako sú napr. Európska únia, Africká únia, atď.,

- bezpečnosť medzinárodného prostredia – vnímaná na najširšej globálnej medzinárodnej úrovni [10].

Vzhľadom k tomu, že v súčasnosti sa nachádzajú jednotlivé referenčné subjekty na úrovniach nad štátom, pod štátom alebo na jednej úrovni s ním, ich množstvo a klasifikácia nie je rovnaká.

Pre porovnanie s predchádzajúcou klasifikáciou podľa predstaviteľov Kodanskej školy, je potrebné bezpečnosť v prvom rade vnímať najmä podľa toho, o koho bezpečnosť ide, a preto je možné všetky subjekty umiestniť na nasledujúcich päť úrovni, ktoré sú reprezentované:

- globálnymi medzinárodnými systémami, ktoré predstavujú najširšie konglomeráty vzájomne závislých aktérov a ich vzťahov, napríklad OSN, WTO alebo globálny ekonomický systém,
- medzinárodnými subsystémami, ktoré predstavujú zoskupenia jednotiek, ktoré sa svojou intenzitou väzieb líšia od okolia, i keď obvykle sú teritoriálne definované, napríklad NATO, OECD alebo Africká únia,
- jednotkami, ktoré predstavujú tradičné štáty, avšak v súčasnosti sa autonómnymi jednotkami stali i silné nadnárodné korporácie a nevládne organizácie (NGOs), ktorých činnosť nie je nijako závislá na moci jednotlivých štátov,
- podjednotky, ktoré predstavujú skupiny alebo formalizované siete organizované v rámci jednotiek,
- jednotlivci [8].

Na rozdiel od predchádzajúcich päťúrovňových klasifikácií sa pracuje aj s len tromi úrovňami bezpečnosti:

- národnou úrovňou, ktorú predstavuje štát, pričom jej obsahom je suverénita a moc vo formách rôznej intenzity,
- spoločenskou bezpečnosťou, ktorú predstavujú kolektívne entity, spoločenstvá alebo skupiny, pričom jej náplňou je identita a jej udržiavanie,
- ľudskou bezpečnosťou, ktorú predstavujú jednotlivci, pričom jej obsahom je predovšetkým ich prežitie a blahobyt [9].

6. SEKTORY BEZPEČNOSTI

Jednotlivé modely bezpečnosti pracujú s jej rôznymi dimenziami. V prípade predstaviteľov Kodanskej školy ide o nasledujúce sektory:

- vojenský,
- politický,
- ekonomický,
- environmentálny,
- spoločenský.

Keďže súčasné vývojové tendencie ukazujú potrebu rozšírenia sektorovej bezpečnosti, je možné k vyššie uvedeným doplniť aj ďalšie dva sektory, ktoré je možné dnes považovať za rovnocenné, a to sektory:

- informačný,
- energetický [10].

6.1. VOJENSKÝ SEKTOR BEZPEČNOSTI

Vojenský sektor je už tradične veľmi úzko spojený s bezpečnosťou. A i keď po skončení studenej vojny, odstránení bipolarity a zmenách v globálnom bezpečnostnom prostredí sa riziko priameho vojenského ohrozenia vyplývajúceho z celosvetového vojnového konfliktu takmer vytratilo a nevojenské bezpečnostné hrozby postupne prevažujú nad vojenskými, vo vojenskom sektore štát stále zostáva centrálnym bezpečnostným aktérom. Je to totiž práve štát, ktorý si v tomto sektore bezpečnosti nárokuje svoje právo na prežitie, pokiaľ sa cíti ohrozený.

A hoci pravdepodobnosť vzniku globálneho vojnového konfliktu je v súčasnosti veľmi nízka a vojenský útok na krajiny NATO alebo EÚ je veľmi nepravdepodobný, naďalej vzniká vo svete množstvo lokálnych a regionálnych konfliktov, ktoré môžu negatívne ovplyvniť vývoj globálneho bezpečnostného prostredia, a preto si vyžadujú, aby štáty naďalej udržiavali svoje ozbrojené sily a používali ich, alebo mali ich pripravené na použitie v prípade ohrozenia štátu a jeho obyvateľov, resp. jeho záujmov.

Postavenie štátu v tomto sektore bezpečnosti bude aj naďalej prvoradé [10] a štát bude aj napriek súčasným tendenciám vždy stáť na prvom mieste v zaistení bezpečnosti a obrany svojej nezávislosti, územnej celistvosti, integrity a suverenity, v zaistení bezpečnosti a ochrany svojich občanov, a v neposlednom rade aj svojich záujmov.

6.2. POLITICKÝ SEKTOR BEZPEČNOSTI

Politický sektor vždy patril, spoločne s vojenským sektorom, ku klasickým sektorom bezpečnosti. Každý štát má záujem na stabilnej vnútornej situácii a vytvorení takej vnútroštátnej klímy, ktorá umožní normálny rozvoj všetkých sfér života spoločnosti

i občana. Ide teda o politickú bezpečnosť štátu, ktorej podstata spočíva v možnosti robiť nezávislú vonkajšiu i vnútornú politiku, v stabilite vlády a v jej schopnosti riešiť problémy štátu i občanov [2]. Ohrozenie politickej bezpečnosti môže byť vyvolané buď narušením organizačnej stability štátu alebo spochybnením, resp. neuznaním jeho externej legitimity, teda jeho vonkajšieho uznania ako aktéra medzinárodného politického systému [3].

Kodanská škola považuje politický sektor zároveň za súčasť každého z ostatných sektorov, pretože sekuritizačný proces prebieha práve prostredníctvom politického rozhodovania. Aj napriek prepojenosti všetkých sektorov a oblastí je možné i pri tomto sektore vymedziť základné zdroje ohrozenia, ktoré predstavujú zdroje zraniteľnosti štátu. V tomto sektore bezpečnosti sa stávajú predmetom ohrozenia najmä suverenita, štátna ideológia, politický systém a štátne inštitúcie [13].

6.3. EKONOMICKÝ SEKTOR BEZPEČNOSTI

Ekonomický sektor nepredstavuje úplne nový prístup k bezpečnosti, pretože už liberálno-idealistická koncepcia presadzovala ekonomické nástroje ako jedny z najdôležitejších nástrojov ovplyvňovania bezpečnosti a blahobytu obyvateľstva štátov. Stabilné národné hospodárstvo, fungujúce výrobné, obchodné a finančné vzťahy, fungujúca a výkonná národná ekonomika sú dôležitými faktormi rozvoja štátu, ktoré výrazne ovplyvňujú i bezpečnosť štátu.

Súčasná integrácia štátov do nadnárodných ekonomických zoskupení predstavuje budovanie kooperácie štátov založené na ekonomickom princípe. Na druhej strane však prináša i bezpečnostné záruky a stabilizáciu, pretože krajiny, ktoré spolupracujú v ekonomickej oblasti, majú za cieľ túto spoluprácu prehĺbovať a nie ju rôznymi spormi alebo konfliktami podkopávať, pretože ich základným zámerom je vytvorenie stability a prosperity. Zároveň je ich cieľom dosiahnuť takú úroveň ekonomickej bezpečnosti, pri ktorej sú v rámci ekonomických vzťahov uspokojované potreby jednotlivcov aj spoločnosti.

Predpokladom zaistenia ekonomickej bezpečnosti je diverzifikácia a zaistenie stabilných dodávok energetických a prírodných zdrojov, prístup k finančným zdrojom a investíciám, prístup na svetové trhy,

rozvinutá infraštruktúra, kvalifikované ľudské zdroje a integrácia do regionálnych i svetových ekonomických a hospodárskych štruktúr.

6.4. ENVIRONMENTÁLNY SEKTOR BEZPEČNOSTI

Environmentálny sektor v minulosti nebol priamou súčasťou klasických bezpečnostných prístupov. Environmentálna agenda bezpečnosti sa dostala do užšieho záujmu až prijatím Deklarácie OSN o životnom prostredí na Konferencii OSN o životnom prostredí v Štokholme v roku 1972, ktorá znamenala prelom v chápaní vplyvu životného prostredia na bezpečnosť [13]. Práve táto konferencia vyčlenila globálne environmentálne problémy a prostredníctvom regiónov i pre nich vyplývajúce ohrozenia, ktoré boli transformované ako priority do Environmentálneho programu OSN.

Napríklad v rámci Európskeho spoločenstva/ Európskej únie tiež možno pozorovať pozvoľný vývoj environmentálnej politiky, pretože sa vyvíjala postupne a spočiatku nebola prioritou Európskych spoločenstiev. Kompetencie v tejto oblasti boli sústredene hlavne na národnej úrovni a zámer delegovať ich na najvyššiu úroveň v rámci Únie sa vyvíjal postupne [14].

Posledné výskumy v oblasti bezpečnosti dokazujú, že bezpečnosť a stabilita environmentálneho prostredia sú predovšetkým otázkou nadnárodnej kooperácie, pretože sú dôležitými aspektmi mieru, bezpečnosti štátov a stability spoločnosti. Počas nasledujúcich niekoľko desaťročí nastane úbytok pôdy, vyčerpanie prírodných nerastných surovín ako ropa, uhlie a zemný plyn, ktoré budú využívané predovšetkým na uspokojenie rastúcej spotreby ľudstva [15].

Samozrejme dostatok potravín, ale aj čistý vzduch a najmä pitná voda budú suroviny, ktoré budú na základe prognóz demografického vývoja ľudstva v nasledujúcich rokoch čoraz vzácnejšie, a preto môžu spôsobiť problémy zásadného charakteru z hľadiska bezpečnosti. Tieto problémy budú testovať tradičné chápanie hraníc, štátnej bezpečnosti, pretože miestny lokálny konflikt o prírodné zdroje môže prerásť do regionálneho alebo až globálneho boja o vlastníctvo nedostatkových zdrojov. Najväčšie problémy spojené s environmentálnym prostredím predstavujú environmentálna degradácia, predovšetkým prílišné vyčerpanie prírodných zdrojov a s

ním súvisiace poškodzovanie životného prostredia a environmentálny nedostatok.

6.5. SOCIETÁLNY (SPOLOČENSKÝ) SEKTOR BEZPEČNOSTI

Societálny (spoločenský) sektor bezpečnosti súvisí predovšetkým so skupinovou identitou, ktorá bola v minulosti výrazne obchádzaná. Referenčné subjekty societálneho (spoločenského) sektora tvoria predovšetkým entity a skupiny, ktoré majú spoločného menovateľa – identitu, sú to teda akékoľvek malé alebo väčšie skupiny, ktoré sa spoliehajú na základe kolektívnej súdržnosti a lojality, ktorú považujú za ohrozenú a hodnú ochrany. Sem môžeme zaraďovať napríklad nielen nacionálne skupiny vo vnútri štátu, ale aj rôzne transnacionálne skupiny naprieč viacerými štátmi ako antiglobalisti, neofašisti alebo environmentalisti za predpokladu, že myslia a konajú ako jedna skupina. Práve spolčovanie na základe nacionálnej identity je pre štát najväčšou hrozbou, pretože môže smerovať k požiadavke sebaurčenia, čo vždy podkopáva územnú integritu štátu, alebo môže dochádzať k podkopávaniu stability štátu prostredníctvom skupín nárokových si nadštandardné výhody (rómske obyvateľstvo). V tomto sektore taktiež zohráva najdôležitejšiu úlohu štát [10].

6.6. INFORMAČNÝ SEKTOR BEZPEČNOSTI

Informačný sektor je jedným z najdynamickejších sa rozvíjajúcich sektorov spoločnosti za posledných desať rokov. Klasické bezpečnostné prístupy sa týmto smerom nikdy neuberali a do popredia záujmu sa informačný sektor dostal až začiatkom 90. rokov 20. storočia. Rozvoj internetu a moderných počítačových, komunikačných a informačných technológií sa premietol nielen do oblasti súkromnej a ekonomickej sféry, ale čoraz viac zasahuje aj do štátnej a verejnej správy štátu, a tiež do oblastí vojenstva a bezpečnosti.

Informačné technológie sa svojim širokým spektrom využitia dostali skoro do všetkých oblastí spoločenského života. Možnosti narušenia tohto priestoru neustále narastajú a predstavujú potenciálne hrozby, s ktorými sa musia vysporiadať takmer všetky subjekty v spoločnosti. Narušenie tejto bezpečnosti môže prebiehať na viacerých úrovniach, od odpočúvania a rušenia signálov telekomunikačných a informačných sietí, až sabotáže informačných tokov, či dokonca kyberterorizmus a iné.

V informačnom sektore bezpečnosti úloha štátu spočíva najmä vo vytvorení inštitucionálneho rámca, ktorý podporuje ochranu a bezpečnosť informácií šírených prostredníctvom komunikačných a informačných sietí. Štát však nemôže byť zodpovedný za ľahkomyselné a nerozvážne využívanie týchto sústav jednotlivcami alebo firmami, aj keď jeho cieľom by mala byť minimalizácia zneužitia šírených údajov alebo šírenie nelegálnych údajov [10].

6.7. ENERGETICKÝ SEKTOR BEZPEČNOSTI

Energetický sektor bezpečnosti je jednou z najdôležitejších oblastí, bez ktorých by štát nedokázal plniť svoje základné funkcie. Predstavuje rovnovážny stav v štáte, kedy je zabezpečený prístup k energetickým zdrojom. Túto oblasť Kodanská škola zaraďovala do ekonomického sektora bezpečnosti, avšak vývojové tendencie vo svete dokazujú jeho opodstatnenie a zvyšovanie jeho významu do budúcnosti. Energetická bezpečnosť ako samostatný sektor má opodstatnenie aj z toho dôvodu, že je významným indikátorom vzájomnej závislosti štátov, a teda aj vzťahov medzi nimi, ktoré sa môžu v krátkom časovom období výrazne meniť [10].

Hlavnými zdrojmi ohrozenia v tomto sektore bezpečnosti sú predovšetkým vyčerpanosť zdrojov, politická nestabilita a manipulácia, útoky na zdroje a infraštruktúru, priemyselné nehody alebo prírodné katastrofy, rast cien energií, alebo odstavenie dodávok energií [16]. Energetická bezpečnosť by preto mala byť jednou z priorít každého štátu, pričom by mala byť založená na efektívnom zásobovaní energetickými surovinami, ktoré zabezpečujú rozvoj spoločnosti, a zabezpečení diverzifikácie energetických dodávok v rámci predchádzania rôznym výpadkom.

6.8. ĎALŠIE SEKTORY BEZPEČNOSTI

Okrem vyššie uvedených sektorov, je vzhľadom na aktuálny vývoj vo svete, ako aj akademické a politické diskusie, možné uvažovať aj o ďalších sektoroch bezpečnosti, napríklad technologickom a infraštruktúrnom sektore bezpečnosti týkajúceho sa najmä zaistenia bezpečnosti kritickej infraštruktúry, alebo kultúrnom sektore bezpečnosti (zatiaľ najmenej zmapovanej) týkajúceho sa zaistenia bezpečnosti v prípade problémov a napätia vyplývajúceho z dotyku rôznych a/alebo rozdielnych kultúr [8].

7. BEZPEČNOSŤ A BEZPEČNOSTNÉ PROSTREDIE

Bezpečnosť každého referenčného subjektu, či už jednotlivca, skupiny alebo štátu je limitovaná bezpečnostným prostredím, v ktorom sa subjekt nachádza. Bezpečnostné prostredie pritom predstavuje časť prírodného a sociálneho prostredia, v ktorom sú podmienky existencie a vývoja sociálnych objektov, ich činnosti, vzťahy a záujmy determinované v prvom rade bezpečnosťou. Táto definícia vyjadruje predovšetkým priestorovú dimenziu bezpečnosti spojenú s pôsobením jednotlivých subjektov v určitom čase a za určitých podmienok. Predstavuje najširší pojem, ktorý vyjadruje bezpečnostnú situáciu v určitom priestore a čase, pričom táto bezpečnostná situácia je výsledkom aktivít relevantných bezpečnostných aktérov[2].

Iní autori definujú bezpečnostného prostredie ako prostredie, v ktorom jednotlivé referenčné subjekty (jednotlivci, skupiny, štáty alebo koalície) presadzujú svoje bezpečnostné záujmy v interakcii so zdrojmi (nositeľmi) bezpečnostných hrozieb [17]. V súčasnosti, po odstránení bipolarity sveta, je bezpečnostné prostredie stále komplikovanejšie a charakterizuje ho nestabilita a nerovnomernosť vývoja zapríčinená nedostatočným riešením globálnych problémov sveta. Komplikovanosť bezpečnostného prostredia vytvára problémy pri definovaní bezpečnostných hrozieb a bezpečnostných aktérov [18].

Z hľadiska medzinárodnej bezpečnosti bolo bezpečnostné prostredie do konca 80. rokov minulého storočia determinované existenciou dvoch vojensko-politických antagonistických zoskupení – Organizáciou severoatlantickej zmluvy a Varšavskou zmluvou. Ich existencia predstavovala najväčšiu bezpečnostnú hrozbu pre ľudstvo – možnosť vypuknutia tretej svetovej vojny s použitím jadrových zbraní. Posledná dekáda 20. storočia však priniesla významné zmeny nielen vo vývoji medzinárodných vzťahov, ale v celom systéme bezpečnosti [19]. A hoci sa výrazne obmedzila možnosť rozpútania globálnej raketovo-jadrovej vojny, po rozpade bipolárneho usporiadania sveta narástol počet a rôznorodosť konfliktov vo svete. Konfliktom, sporom a nezhodám spravidla predchádzajú ekonomické problémy a rast napätia vnútri spoločnosti spôsobený náboženskými, hospodárskymi alebo etnickými problémami, či územnými spormi [20].

Aj preto konflikty a krízy z nášho života nevymizli a sú stálou bezpečnostnou hrozbou pre dnešný svet. Nie je to však iba hrozba vojnových konfliktov. V súčasnosti svet čelí novým bezpečnostným hrozbám [19]. Z charakteru globálneho bezpečnostného prostredia vyplýva, že na tieto nové hrozby, vojenské i nevojenské, sa musia štáty pripravovať a ak je to potrebné, tak čeliť im. Zvlášť druhá skupina, označovaná aj ako asymetrické hrozby vystupuje v súčasnosti do popredia. Ide predovšetkým o proliferáciu zbraní hromadného ničenia, terorizmus, pretrvávajúce regionálne konflikty, zlyhávajúce štáty, organizovaný zločin, obchodovanie s drogami, masová migrácia, ekologická a energetická nestabilita, ale aj narušenie energetickej bezpečnosti [20].

Z týchto dôvodov, ako aj v dôsledku nedostatočného riešenia globálnych problémov sveta je súčasné globálne bezpečnostné prostredie je charakteristické svojou nestabilitou, neurčitou a nepredvídateľnosťou, a negatívne vplyva na zaistenie bezpečnosti jednotlivcov, skupín, národov, štátov, zoskupení i celého ľudstva.

8. BEZPEČNOSŤ Z POHLADU EKONÓMIE

Vzhľadom k tomu, že bezpečnosť každého subjektu je limitovaná zdrojmi, ktoré má daný subjekt dispozícií, pojem bezpečnosť má aj svoj ekonomický rozmer. Každá spoločnosť, bez ohľadu na to, či ide o vyspelý priemyselný štát alebo rozvojový štát s prevahou poľnohospodárskej výroby, či izolovaný ostrovný štát, musí riešiť tri základné otázky – čo, ako a pre koho vyrábať. To znamená, že v rámci rozhodovania o týchto troch otázkach musí v nadväznosti na obmedzené a vzácne zdroje, ktoré má k dispozícii, riešiť aj otázky bezpečnosti.

Ekonomickým rozmerom bezpečnosti sa zaoberá viacero vedných ekonomických disciplín, najväčšiu pozornosť mu venujú najmä ekonómia verejného sektora a verejné financie. Predmetom ich skúmania je predovšetkým alokácia verejných zdrojov na zaistenie bezpečnosti, vzájomné vzťahy bezpečnostnej a fiškálnej politiky, financovanie jednotlivých funkcií štátu a zároveň formulácia a realizácia vládnej politiky v nadväznosti na skutočné potreby štátu v oblasti bezpečnosti a voličské preferencie. S tým bezprostredne súvisí problematika alokačnej a technickej efektívnosti verejných výdavkov, verejnej voľby a s ňou úzko spojená ekonomická racionalita

využívania verejných prostriedkov
v jednotlivých odvetviach.

Z hľadiska ekonomickej teórie je bezpečnosť statkom, ktorý môže byť verejný alebo súkromný. Ak je bezpečnosť zaisťovaná ako verejný statok, je zaisťovaná jednotlivými subjektmi a inštitúciami patriacimi do verejného sektora. Sem patrí predovšetkým štát a jeho bezpečnostné zložky a inštitúcie so zamestnancami v služobnom pomere, v štátnej službe alebo vykonávajúci prácu vo verejnom záujme. Ak je bezpečnosť zaisťovaná ako súkromný statok, zväčša je zaisťovaná prostredníctvom rôznych súkromných subjektov, napríklad bezpečnostnými agentúrami, súkromnými bezpečnostnými službami a v niektorých prípadoch dokonca súkromnými vojenskými spoločnosťami.

Z ekonomického hľadiska je dôležité, že bez ohľadu na to, či ide o súkromné spoločnosti alebo inštitúcie verejného sektora, oba subjekty sa pohybujú vo finančnej sfére, nakoľko na svoju činnosť a aktivity potrebujú finančné zdroje, za ktoré si na trhu pracovných síl najímajú ľudské zdroje, a na trhu statkov a služieb nakupujú tovary a služby.

ZÁVER

Na bezpečnosť, ako dokazuje príspevok, možno nazerať z viacerých uhľov pohľadu. Inak sa na ňu díva ekonóm, inak vojak a inak politik. Jeden ju vníma ako stav, druhý ako výsledok a tretí úplne inak. Aj preto, ako už bolo naznačené v úvode, pri definovaní pojmu bezpečnosť neexistuje zhoda v názore alebo výklade tohto pojmu a aj preto ho možno priradiť k akémukoľvek kontextu a rozdeliť do viacerých sektorov. Zhoda ale panuje v tom, že bezpečnosť nikdy nemôže byť absolútna, vždy je relatívna a priamoúmerná vonkajším hrozbám alebo podstupovanému riziku. Nemožno na ňu pozeráť z krajných polôh, pretože žiadny subjekt nemôže dosiahnuť absolútne zaistenie svojej bezpečnosti. Nech sa však už zaoberáme bezpečnosťou z akéhokoľvek hľadiska, či ekonomického, politického, sociálneho, vojenského, environmentálneho, informačného, alebo dokonca existenčného, či iného, jedno je isté, bezpečnosť je vo svojej podstate nedeliteľná a komplexná. A problematika bezpečnosti vysoko aktuálna.

LITERATÚRA

- [1] BALABÁN, M., DUCHEK, J., STEJSKAL, L.: *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha: Nakladatelství Karolinum. 2007. 430 s. ISBN 978-80-246-1440-3.
- [2] BUČKA, P., RIŠIANOVÁ, A.: *Účasť OS SR v mierových operáciách*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika. 2010. 178 s. ISBN 978-80-8040-412-3.
- [3] BUZAN, B., WEAVER, O., de WILDE, J.: *Security: A New Framework for Analysis*. London : Lynne Rienner Publishers. 1998. 239 s. ISBN 1-55587-784-2.
- [4] EICHLER, J.: *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha : Portál. 2009. 328 s. ISBN 978-80-7367-540-0.
- [5] EICHLER, J.: *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. In: Medzinárodné vzťahy, 2005, roč. 3, č. 1, s. 8-18, ISSN 1336-1562.
- [6] HOFREITER, L.: *Securitológia*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika. 2006. 138 s. ISBN 97880-804-310-2.
- [7] HUDACKÝ, J.: *Energetická bezpečnosť. EÚ a Slovensko*. 30 s. Dostupné na: http://www.google.sk/url?sa=t&source=web&ct=res&cd=5&url=http%3A%2F%2Fwww.eac.sk%2Fdocs%2FNST_III_Energetickabezpecnos_%2520EUSR_Hudacky.ppt&ei=BHavSs7SCt7TjAeFnOHABA&usg=AFQjCNGVuu2ucG06zoaoEsrZmG-IcIW8qg.
- [8] HULL, R. N., BARBU, C. H., GONCHAROVA, N.: *Strategies to Enhance Environmental Security in Transition Countries*. Dordrecht : Springer. 2007. 429 s. ISBN 978-1-4020-5996-4.
- [9] IVANČÍK, R.: *Z hospodárskej a finančnej krízy do bezpečnostnej?* In *Vojenské reflexie*, 2011, roč. 6, č. 2, s. 88-99. ISSN 1336-9202.
- [10] IVANČÍK, R.: *National and International Security in a Time of Globalization and Financial Crisis*. In: Science and Military, 2011, roč. 6, č. 1, s. 5-12. ISSN 1336-8885.
- [11] JURČÁK, V., ZIBRÍK, P.: *Analýza bezpečnostných hrozieb ovplyvňujúcich vnútorné bezpečnostné prostredie Slovenskej republiky*. In: Bezpečnostný manažment a spoločnosť 2011 : Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Brno : Univerzita obrany. 2011. ISBN 978-80-7231-790-5.
- [12] JURČÁK, V. a kol.: *Organizácie medzinárodného krízového manažmentu*. 1. vyd. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika. 235 s. ISBN 978-80-8040-387-4.
- [13] KOBLEN, I., SZABO, S.: *Vybrané aspekty problematiky bezpečnostného výskumu v rámci Európskej únie*. In: Bezpečné Slovensko a Európska únia : zborník príspevkov zo 4. medzinárodnej vedeckej konferencie. Košice : VŠBM Košice, 2010, s. 231-240. ISBN 978-80-89282-44-9.
- [14] LASICOVÁ, J.: *Prolegomena k vede o bezpečnosti*. In: Bezpečnostné fórum 2010: zborník príspevkov z III. medzinárodnej vedeckej konferencie. 2010, roč. 3, s. 6-13. ISBN 978-80-8083-980-2.

- [15] MACEJÁK, Š.: Environmentálna politika. In *Politiky Európskej únie: teória, história, prax a perspektíva*. Banská Bystrica : Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov UMB, s. 185-204. 2008. ISBN 978-80-8083-551-4
- [16] MARCHEVKA, P.: Pojednanie o definícii pojmu bezpečnosť. In *Bezpečnostné fórum 2010 : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela. 2011. s. 38-45, ISBN 978-80-8083-980-2.
- [17] MARCHEVKA, P., NÉMETH, L. : Diskusia k základným pojmom krízového riadenia. In *Krízový manažment*, 2010, roč. 9, č. 2, s. 21-28. ISSN 1336-0019.
- [18] MCSWEENEY, B.: *Security, Identity and Interests*. Cambridge : Cambridge University Press. 1999. 0-521-66177-3.
- [19] MOLLER, B.: Towards a New Global Military Order? In Working Papers no. 23. Copenhagen : Copenhagen Peace Research Institute. 1997.
- [20] NEČAS, P., IVANČÍK, R.: *Globalizácia, obrana a bezpečnosť*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika. 2011. 190 s. ISBN 978-80-8040-425-3.
- [21] NEČAS, P., SZABO, S.: *Back to the future: geopolitical security or chaos?* Košice : LF TU. 2006. 112 s. ISBN 978-80-553-0119-8. - ISBN 80-8073-433-X.
- [22] NEČAS, P., UŠIAK, J.: *Nový prístup k bezpečnosti štátu na začiatku 21. storočia*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši, 2010. 167 s. ISBN 978-80-8040-401-7.
- [23] NOVÁK, L. a kol.: *Plánovanie zdrojov na riešenie krízových situácií*. Bratislava : Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy. 2010. 308 s. ISBN 978-80-970272-4-7.
- [24] PERNICA, B.: Ekonomické aspekty fungování bezpečnostného systému. In *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha : Nakladatelství Karolinum. 2007. s. 99-115. ISBN 978-80-246-1440-3.
- [25] STEJSKAL, L.: Bezpečnost – hrozby – rizika. In *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha : Nakladatelství Karolinum. 2007. s. 11-33. ISBN 978-80-246-1440-3.
- [26] UŠIAK, J.: Bezpečnosť – konceptuálny rámec. In *Bezpečnostné fórum 2010 : zborník príspevkov z III. medzinárodnej vedeckej konferencie*. 2010, roč. 3, s. 25-30. ISBN 978-80-8083-980-2.
- [27] ŽÍDEK, R., CIBÁKOVÁ, S.: *Bezpečnosť štátu*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši. 2009. 109 s. ISBN 978-80-8040-375-1.
- [28] Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky z roku 2001.
- [29] Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky z roku 2005.
- [30] Ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov.